

جذب دکترای پژوهش محور؛ چالش جدید دانشگاه‌ها

هر چقدر دولت قبلی بر جذب دکترای پژوهش محور اصرار داشت و آن را حلقه محکم بین دانشگاه و صنعت می‌دانست، اما به نظر می‌رسد در دولت جدید، اعتقاد چندانی به این شیوه از پذیرش دانشجوی دکتری وجود ندارد.

در تازه ترین اتفاق هم معاون پژوهشی وزیر علوم روز گذشته اعلام کرد از امسال پذیرش دانشجو در دوره دکتری پژوهش محور فقط از طریق آزمون نیمه متمرکز دکترای انجام می‌شود و پذیرش دانشجوی دکترای پژوهش محور از طریق سامانه سازمان امور دانشجویان بدون کنکور لغو شده است.

این حرف به این معناست که از این پس دیگر دانشجویان متقاضی شرکت در دوره دکترای پژوهش محور نمی‌توانند بدون گذشتن از فیلتر کنکور دکتری وارد این مقطع آموزشی شوند و این گروه از متقاضیان نیز باید مثل دیگر داوطلبان در کنکور نیمه متمرکز دکتری شرکت کنند.

دانشجویان دکتری متقاضی این دوره‌ها به جای آن که واحدهای درسی خود را در دانشگاه‌ها بگذرانند، در قالب طرح‌های صنعتی و علمی، به عنوان نیروی کار تجربی فعالیت می‌کردند و پس از پایان طرح هم مدرک دکترای پژوهش محور به آنان اعطا می‌شد.

اما مشکل کار اینجاست که مسئولان جدید وزارت علوم مدعی هستند که در پذیرش دوره دکترای پژوهش محور، سوءاستفاده‌هایی شده است و احتمال دارد افرادی با استفاده از شیوه پذیرش بدون آزمون این دوره‌ها، رسماً کنکور دکتری را دور زده باشند؛ آن هم در حالی که صلاحیت علمی و تجربی لازم برای حضور در مقطع دکتری را نداشته‌اند.

وحید احمدی در گفت‌وگو با مهر توضیح داده است که از این پس فرآیند تعیین طرح نیز به این شکل خواهد بود که طبق روال گذشته ظرفیت‌ها به دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز متقاضی ارائه می‌شود و براساس آیین‌نامه کلی دکترای پژوهش محور، متقاضیان از طریق آزمون نیمه متمرکز دکتری انتخاب می‌شوند. این مقام مسئول تصریح کرده است که از این پس فعالیت دانشگاه‌های پذیرنده دانشجویان دوره دکترای پژوهش محور، ارزیابی و بررسی می‌شود تا مقررات کامل این دوره را به طور کامل رعایت کنند.

البته این اولین باری نیست که وزارت علوم برای محکم کاری به این گونه اقدام‌های محدودکننده روی آورده است و مثلاً در همان هفته‌های آغازین شروع به کار مسئولان جدید وزارت علوم، بحث انتقال بورسیه دکتری دانشگاه‌های خارجی به دانشگاه‌های داخل لغو شد و در آن زمان نیز مسئولان وزارت علوم معتقد بودند که در گذشته از این شیوه برای دور

زدن کنکور و ورود بی دغدغه برخی افراد خاص به دوره دکترای دانشگاه های داخل استفاده شده است.

معاون پژوهشی دولت قبل: کل طرح را از بین نبرید

اولین اقدام جدی برای جذب دانشجوی دکترای پژوهش محور در سال 91 انجام شد و در سال 92 هم این نوع جذب دانشجوی ادامه پیدا کرد.

محمد مهدی نژاد نوری، معاون سابق پژوهشی وزارت علوم در دولت قبل را باید یکی از مسئولانی دانست که به این شیوه از پذیرش دانشجو اعتقاد زیادی داشت و شاید بتوان او را یکی از عمده دلایل شروع به کار فرآیند جذب دانشجوی دکترای پژوهش محور به حساب آورد.

مهدی نژاد در گفت وگو با جام جم تصریح می کند که شاید در جذب دانشجوی دکترای پژوهش محور، تخلفات کوچکی هم در جذب دانشجویان صورت گرفته باشد، اما بروز این تخلفات نباید باعث شود مسئولان جدید وزارت علوم، کلیت طرح را از بین ببرند و زحمات مسئولان قبلی وزارت علوم را نادیده بگیرند.

این مقام مسئول سابق بر این باور است که بهترین شیوه برای جذب دانشجویان دکترای پژوهش محور، از طریق برگزاری آزمون تئوری نیست، بلکه باید در نظر داشت که یک دانشجوی دکترای پژوهش محور باید روحیه کارآفرینی داشته باشد و برای انجام فعالیت های تجربی و صنعتی آماده باشد.

با آن که مهدی نژاد می پذیرد که احتمال تخلف در پذیرش این دوره ها دور از ذهن نیست، ولی تأکید می کند که نباید افرادی را به دوره پژوهش محور بیاوریم که فقط در آزمون تئوری قبول می شوند ولی سابقه کار تجربی ندارند و همچنین استاد هم برای کار کردن با آنها راحت نیست.

به اعتقاد مهدی نژاد، در اغلب کشورهای توسعه یافته جهان نیز پذیرش دانشجوی دکترای پژوهش محور از طریق آزمون تئوری نیست و برای جذب این دانشجویان به توانایی های عملیاتی و ارتباط موفق آنها با صنعت نگاه می شود.

ترکیب متعادل آزمون تئوری و عملی

بر اساس گفته‌های مسئولان سابق وزارت علوم، در فاصله سال‌های 91 و 92 حدود هزار دانشجوی دکترای پژوهش محور جذب شده است؛ در حالی که آمار کل دانشجویان دکترای کشور، حدود 60 هزار نفر است.

یعنی در حالی که هم اکنون کمتر از 2 درصد دانشجویان دکترای کشور از طریق شیوه پژوهش محور وارد دانشگاه شده‌اند، ولی بسیاری از کارشناسان آموزشی تأکید دارند که برای تحقق اسناد بالادستی مثل سند چشم‌انداز توسعه کشور، باید تعداد دانشجویان پژوهش محور حداقل به 60 درصد کل دانشجویان دکترای برسد.

حسن مروتی، عضو هیات علمی دانشگاه تهران که تا چند ماه گذشته نیز به عنوان ریاست دانشگاه شهید چمران اهواز فعالیت می‌کرد، تأکید می‌کند که افزایش تعداد دانشجویان دکترای پژوهش محور اتفاق خوبی است ولی باید در نظر داشت که در جذب این دانشجویان، دقیق عمل شود.

مروتی در گفت‌وگو با جام جم یادآوری می‌کند که در سال‌های گذشته، گاه برخی مدیران دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مسئولان طرح‌های صنعتی، با عنوان دکترای پژوهش محور وارد دانشگاه می‌شدند که برخی از آنان، صلاحیت علمی لازم برای ورود به این دوره‌ها را نداشتند.

به اعتقاد وی، سن ورود دانشجویان دکترای به این دوره‌ها نباید در حدی باشد که افراد پس از بازنشستگی وارد این دوره‌های آموزشی شوند، بلکه شرایط سنی متقاضیان باید به گونه‌ای تعریف شود که فارغ‌التحصیلان بتوانند پس از پایان طرح پژوهشی، در خدمت صنعت قرار بگیرند.

در حالی که مسئولان سابق وزارت علوم بر جذب بدون آزمون دانشجوی دکترای پژوهش محور و مسئولان جدید این وزارتخانه بر برگزاری آزمون تئوری از دانشجویان متقاضی اصرار دارند، اما به اعتقاد بسیاری از کارشناسان، بهترین شیوه برای پذیرش دانشجوی دکترای پژوهش محور، ترکیب منطقی و متعادل آزمون تئوری و عملی است.

مروتی بر این باور است که دانشجوی پژوهش محور باید سطح زبان انگلیسی خوب و آموخته‌های تئوری مناسبی در حیطه کارش داشته باشد و از آزمون‌های مربوط به این آموخته‌ها سربلند بیرون بیاید ولی نباید فراموش کرد که نیمی دیگر از فیلتر پذیرش دانشجو باید به میزان مهارت علمی متقاضی وابسته باشد.

یعنی در حالی که در دولت قبل بر تجربه دانشجوی پژوهش محور و در دولت جدید بر آزمون تئوری دکترای تمرکز شده است، اما به نظر می‌رسد بهترین شیوه برای پذیرش دانشجوی پژوهش محور، ترکیبی از این دو حالت باشد؛ به گونه‌ای که دانشجوی دکترای پژوهش محور هم سواد تئوری رشته تحصیلی‌اش قابل قبول بوده و هم از مهارت کافی برای انجام درست فعالیت صنعتی برخوردار باشد.

